

O sărbătorire la Paris

„La Popesco ...“

Sărbătorirea Elvirei Popescu — artistă franceză de origine română — la Paris, în saloanele primăriei, unde Jacques Chirac, în calitate de primar, i-a înmănat uluitoarei actrițe „Ordinul Național al Meritului“, cu gradul de Mare ofițer, a fost, indiscutabil, o sărbătoare a Franței, un omagiu adus celei care a reprezentat, pentru spectatorul parizian, mitul, monstrul sacru, învăluindu-l în vraja harului, a miraculosului ei temperament, a neseceții sale inventivități profesionale.

Din decembrie 1923, când Elvira Popescu a debutat pe scena pariziană, cucerind, într-o singură seară, Franța, publicul francez și-a apropiat-o, considerînd-o bun național și denumind-o tandru, amical, „La Popesco“.

„La Popesco“, cea care i-a inspirat pe dramaturgii Jean Cocteau, Louis Verneuil, Henry Bernstein, André Roussin, Jacques Deval, Maurice Druon sau Frédéric Dard, făcîndu-i să scrie pe măsura talentului ei; „La Popesco“, pe care criticii de talia lui

Pierre Brisson, Elsa Triolet sau Gabriel Boissy au salutat-o ca pe „un foc de artiștii care luminează teatrul francez“, seriînd că „ea umple și domină scena, cînd e ca pe scenă, e numai ea, nu se mai aude decît vocea ei...“, sau că „această româncă posedă geniul mișcării, în sensul teatral al cuvîntului“; „La Popesco“, legată prin trainice prietenii artistice, bazate pe stimă reciprocă, cu Georges Courteline, Jean Richepin, Robert de Flers sau Charlie Chaplin, cea care, lungi perioade, a strălucit pe firmamentul cinematografiei franceze, urcînd scările casei lui Molière, ca să joace *Demi-monde*, piesa lui Alexandre Dumas-fiul, dar permițîndu-și, în același timp, și fantezia de a coborî scările lucioase ale teatrului de revistă, unde spunea cuplete de Henry Jeanson; „La Popesco“, vivacitatea însăși, talentul viguros, temperamentul fulminant, care, de peste o jumătate de secol, domină scena franceză prin daruri pe care specialiștii le apreciau ca depășindu-le pe cele ale celebrei Réjane, a fost și a rămas, pentru noi, cei de aici, din România, „Popescă“.

O „Popescă“ autentică, o valahă neoașă, bucureșteancă, născută pe strada Ghiocci, dusă de mîna la teatru de marele actor caragielean Iancu Niculescu, cumnatul ei, învățată la școli românești, diriguîtă de Aristizza Romanescu și de meșterul Nottara, care, hitru, îi scria pe ușa cabinei: „molipsiți-vă de talent“, pionieră a filmului românesc (în „Războiul Independenței“), interpreta lui Delavrancea, Eftimiu și Sorbul, societară clasa întâi a Teatrului Național la nici 20 de ani, directoară de teatru, alături de Iancovescu și de Mihalescu, emisară, pentru prima oară, a literaturii, a artei teatrale și a cuvîntului românesc pe scena pariziană, în iunie 1923, cu ocazia turneului-eveniment cu *Patima roșie* de Mihail Sorbul, turneu în care pleca însoțită de Iancovescu, Storin, Mihalescu și Nuți Stănescu...

Româncă pînă în măduva oaselor, păstrîndu-și cu dîrzenie graiul, mai mult, transformîndu-și accentul în vehicul de largă circulație artistică, Elvira Popescu declara, în 1925, unui jurnalist belgian: „elogiile care mi se adresează astăzi se răsfrîng, de bună seamă, și asupra țării în al cărei mediu am crescut, pentru a ajunge la situația prezentă, țară de care mă simt legată și pentru care, în mare măsură, muncesc, zi de zi, în străinătate“.

Despre marca Elvira, despre „Popescă“ noastră, auzisem prin ceea ce în lumea teatrului se numește tradiție orală. Profesoara mea de neuitat, Marioara Voiculescu, ne vorbea despre ea la curs, maestrul Storin, în culisele teatrului, la repetițiile cu *Regele Lear*, scăpăătorul Ion Manolescu, în trenul care, în 1956, ducea spre Paris turneul Teatrului Național, Scaflat Froda și Sică Alexandrescu, în lungi conversații în jurul mesei, în casa din Batiștei sau în cea din strada Precupeții Vechi.

Un spectator, o văzusem în multe filme, mă cucerise în „Paradisul pierdut“, al lui Abel Gance, și în „Regele“, după piesa lui Robert de Flers și Caillavet... De văzut, însă, nu o văzusem niciodată. Pentru mine, era un personaj de legendă, nimbant de faima talentului și a succeselor.

Apropierea de Paris, în trenul turneului din 1956, însemna, pentru mine, frenezia de a vedea, pentru prima oară, orașul-lumină, monumentele lui de artă ; dar și dorința, tot atât de frenetică, de a o vedea pe celebra Elviră, jucând sau, cel puțin, în carne și oase ! Dorința, ca în basme, s-a împlinit. Am văzut-o ! În holul Teatrului „Sarah Bernhardt“, înconjurată de Ion Manolescu, Maria Filotti, Moni Ghelerter, Ion Finteșteanu, Siecă Alexandrescu și Hubert de Mallet (administratorul teatrului ei), stătea legenda mea. O priveam, cum priveam, cu câteva zile înainte, splendidele proporții ale Victoriei de la Samotrace, în muzeul Louvre, cu aceeași emoție, cu același respect.

Înaltă, cu o splendidă siluetă, drapată somptuos de taftaua verde-smaragd a unui imens mantou de seară, cu felul ei atât de personal de a-și purta capul, cu acel zîmbet unic, cu o strălucire în ochi care făcea să pălească strălucirea colierului de smaragde, legenda mea trăia, rîdea, discuta prietenește cu foștii ei camarazi, săruta, tandră, capul alb și distins al maestrului Manolescu. Maestrul Manolescu și Finteșteanu au avut delicata atenție, mi-au făcut onoarea de a mă prezenta. Am rămas în preajmă, tăcut, uluit, fascinat de frumusețea și de personalitatea ei. Abia peste opt ani am avut fericirea s-o văd jucând. Și am înțeles atunei, în acel sfîrșit de sezon teatral din iunie 1964, cînd asistam, în sala Teatrului „Madeleine“, la spectacolul *Clarvăzătoarea* de André Roussin, ce însemna fenomenul teatral Elvira Popescu. Artistă îți provoca risul printr-un singur gest, te supunea, pe tine, spectator, printr-o privire precisă, îți ingenuchea sensibilitatea printr-un semton, artista de comedie dovedind, în decursul ultimului act al piesei, și o spectaculoasă vigoare dramatică.

După ce m-am anunțat printr-o plasatoare, am fost îndrumat, la sfîrșitul reprezentației, spre cabina ei, pentru a-mi depune omagiile. Am făcut coadă. Un șir lung de spectatori, cei mai mulți, mai în vîrstă, domni cu Tegiuca de Onoare la butonieră și doamne elegante, cu pălării înflorate, își așteptau rîndul. M-a primit, măreață, sprijinită într-un elegant baston și vorbind o splendidă limbă românească. Mi-a oferit un autograf pe programul de sală și bilete la un spectacol la Théâtre de Paris, a cărui proprietară era.

Peste alți cinci ani, în ianuarie 1969, așezat pe treptele de la balconul Teatrului „des Ambassadeurs“, am revăzut-o în *Doamna din Chicago*, comedie a lui Frédéric Dard. Un matineu de duminică. Ultima reprezentație. Un triumf, cu toate că piesa... Elvira noastră,

Elvira Popescu, în dublu rol, în filmul „Dora Nelson“ (1935)

pe ce punea mîna, transforma în aur. Am așteptat-o, la ieșirea artiștilor. Nu eram singur, erau sute de oameni, de toate vîrstele. A ieșit — precedată de cabinieri care purtau uriașe coșuri cu violete de Parma — îmbrăcată într-un lung vizon negru. Înainta încet, greoi, spre limuzina care o aștepta, printre șirurile de spectatori care o aplaudau frenetic. Mitul Elvira Popescu, monstrul sacru, era prezent, trăia, își trîgea forța, sănătatea, vigoarea, din succes, din simpatia și din devotamentul publicului, care se manifesta, care-și exprima dragostea față de ea, față de venerabila ei artă.

M-am uitat încă o dată, cu același profund respect, cu aceeași cutremurare, la legenda mea, care, dincolo de mode, dincolo de schimbările gustului, a știut întotdeauna să-și păstreze, să-și domine și să se facă iubită de public, care, la rîndul lui, nu a încetat o clipă să se lase cucerit de ea.

Privind publicul francez, care, în plină stradă, își demonstra respectul și simpatia pentru bucurăsteanca născută pe strada Ghiocei, simțeam că acele aplauze se răsfrîng și asupra țării unde s-a născut ea, și privind-o atât pe ea cît și pe cei care o aplaudau, am fost, încă o dată, fericit că sînt român.

Să-i urăm sănătate și, pentru că Elvira Popescu este un veritabil fenomen teatral, să-i urăm noi succese !

Mihai Berechet